

פְּנִינֵי קִדְשׁ

לאור תורתו של כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

יוצא לאור על ידי מערכת "מסילות באור החסידות" שע"י מכון אור הצפון דחסידי בעלזא

לעילוי נשמת הרבני החסיד המפורסם מוהר"ר ר' מנחם שמואל חיים בן הרה"ח ר' אפרים ז"ל פריערמאן

א ווארט אויף יו"ט

ביום כיפורים מתמזגת ההנהגה "כפום עובדיהון" יחד עם הנהגת הרצון

שש ועירה דם הפר לתוך המזרק שבו דם השעיר (סדר עבודת יו"ט).

יש לבאר הלשון "שש ועירה" בהקדם מה שמצינו שישנן שתי הנהגות שבהן מנהיג הקב"ה את הנבראים: א. הנהגה "כפום עובדיהון דבני נשא" (תיקו"ז יז, ב), דהיינו, השפעה לפי מעשיהם. ב. הנהגת ה"רצון", דהיינו, שעולה ברצונו יתברך להשפיע עליהם, ללא טעם והגיון, ואז ההשפעה אינה נמדדת לפי מעשיהם.

החילוקים בין שתי הנהגות הם: א. כאשר ההשפעה היא לפי מעשיהם הריהי עם גבול וקצבה, ואילו כשהשפעה היא מחמת הנהגת הרצון אז היא ללא גבול. ב. כשהשפעה היא לפי מעשיהם, אז אין מקום למקטרג לקטרג, כי הם ראויים לשפע, ואילו כשהשפעה היא מחמת הנהגת הרצון, אז יש מקום לקטרג, כי אינם ראויים לשפע.

והנה, דם הפר מורה על הנהגה "כפום עובדיהון", כדמצינו במדרש (ויק"ר כא, ו) על הפסוק (ויקרא טו, ג): "בזאת יבוא אהרן אל הקודש בפר בן בקר לחטאת" - חבילות חבילות של מצוות יש בידו, ואילו דם השעיר מורה על הנהגת הרצון, כי השעיר נבחר עפ"י הגורל, ו"גורל הוא רצון מבלי טעם ובחירה" ("בני יששכר" אדר ד, ג בשם בעל התניא ז"ע).

מעתה ביום הכיפורים עירה הכהן גדול דם הפר בדם השעיר, כדי למוזג את שתי הנהגות (הנהגה כפי מעשיהם, והנהגת הרצון), וממילא יהא השפע בלי גבול (מצד הנהגת הרצון), ולא יהיה מקום למקטרג לקטרג (מצד הנהגה של "כפום עובדיהון").

ולכן נאמר "שש ועירה", כי הכהן גדול שמח שמחה גדולה כאשר מיזג את שתי הנהגות ביחד לתועלתם ולטובתם של בני א-ל חי.

(מוצאי יו"ט תשמא)

השמחה במוצאי יו"ט - מחמת "קירבת אלקים לי טוב"

המדקדים מתחילים מיד במוצאי יום כיפור בעשיית הסוכה, כדי לצאת ממצוה אל מצוה (ש"ע אר"ח תרכ"ד, ה).

מוצאי יום הכיפורים הוא זמן של שמחה וגיל, כדאיתא בטור (אר"ח תרכ"ד): "אוכלין ושותין בשמחה, דכתיב (קהלת ט, ז) 'לך אכול בשמחה לחמך ושתה בלב טוב יינך כי כבר רצה האלקים את מעשיך'".

אמנם, השמחה במוצאי יו"ט יכולה להתפרש בתרי אנפין: א. כי עד עתה היה מפוחד מאימת "מלך יושב על כסא דין וספרי חיים וספרי מתים פתוחים לפניו" (ר"ה לב, ב), ועתה בתום הדין והמשפט הוא יכול להסיר פחד ודאגה מלבו, מתוך תקוה שאכן נגזר דינו לטובה. ב. כי עד עתה היה מרוחק מקונו מחמת עוונותיו, ועתה הוא זך ונקי ומצוחצח, ומתוך כך ישמח לבו ותגל נפשו ב"קירבת אלקים לי טוב" (תהלים עג, כח). הנפקא מינה בין שני אופנים אלו, הוא, כי אם השמחה היא מחמת שנפטר מאימת הדין, אם כן עתה הוא הזמן למנוחה ושינה, כי הלא בדיון הוא שיקבל "חופש" לאחר תקופה ארוכה שבה היה שרוי באימה, ואולם, אם השמחה היא מחמת קירבת אלקים, אם כן אדרבה עתה הוא הזמן לבנות סוכה ולחסות בצילא דמהימנותא, ובכך תהא קירבתו לבוראו במדריגה נעלית יותר, ואף גם יש בכוחה לשמר את הקירבה לזמן ארוך.

לכן "מתחילים מיד במוצאי יו"ט בעשיית הסוכה", כדי לגלות לעין כל שהשמחה במוצאי יו"ט אינה מחמת הטעם הראשון הנ"ל, אלא השמחה היא מחמת הטעם השני (כי עתה הוא יכול להיות קרוב לקונו), וגלל כן אין פנאי למנוחה, אלא אדרבה הולכים "ממצוה אל מצוה", כדי שקירבת אלקים תימשך הלאה, הן בחג הסוכות בצילא דמהימנותא, והן לאחר זמן.

(מוצאי יו"ט תשמא)

שלימות המירוק והכפרה ביום כיפורים - על ידי העינוי דייקא

כל האוכל ושותה בתשעה בו מעלה עליו הכתוב כאילו מתענה תשיעי ועשירי (פסחים סח, ב).

יש לדייק ואמרו "כאילו מתענה תשיעי ועשירי", הרי בעשירי הוא מתענה בפועל! ונראה, דהנה התורה הקדושה ציותה לנו (ויקרא טו, כט-ל): "בחודש השביעי בעשור לחודש תענו את נפשותיכם... כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאתיכם" וגו', ומשמע מזה שלשלימות הכפרה ביו"ט הוא ע"י העינוי "בעשור לחודש".

אמנם, ראינו בני עלייה שהתענגו על התענית ביום כיפור והיה טעמו אצלם כצפיחית בדבש, וכמו חלב ודשן תשבע נפשם, והנה כי כן איך יזכו למירוק וכפרה! הרי חסר להם ה"בעשור לחודש תענו את נפשותיכם"!

לכן צותה התורה הקדושה להרבות באכילה בערב יו"ט, באופן שהאכילה תהא אצלו כעינוי (כלשון הכתוב ויקרא כג, לב "ועינתם את נפשותיכם בתשעה לחודש וגו'), וממילא עינוי זה הוא במקום העינוי בעשירי, ונחשב להם כאילו קיימו את ה"בעשור לחודש תענו את נפשותיכם", ומתוך כך הקב"ה מקיים בהם את "כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאתיכם".

זהו שאמרו רז"ל: "כל האוכל ושותה בתשעה בו, מעלה עליו הכתוב כאילו מתענה תשיעי ועשירי", דהיינו, אצל פשוטי עם נחשבת האכילה בתשיעי "כאילו" התענו ב"תשיעי", בנוסף לעינוי שיש להם בעשירי, ואילו אצל בני-עליה - שאינם מרגישים בעשירי עינוי כלל - נחשבת האכילה בתשיעי "כאילו" היה להם עינוי ב"עשירי", ומתוך כך הם זוכים לשלימות המירוק והכפרה.

(ערב יו"ט תשמא)

ביו"ט הקב"ה מקבל תשובתו של כל אחד מישראל בלי יוצא מן הכלל

אמר רבן שמעון בן גמליאל, לא היו ימים טובים לישראל כחמשה עשר באב וכיום הכיפורים שבהן בנות ירושלים יוצאות בכלי לבן שאולין... וחולות בכרמים וכו'.

יפיפות שבהן מה היו אומרות, תנו עיניכם ליופי... מיוחסות שבהן מה היו אומרות, תנו עיניכם למשפחה... מכווערות שבהם מה היו אומרות, קחו מקחכם לשום שמים (תענית כג, ב; לא, א).

הנה, ישנן שלש כתות בקרב בני א-ל חי: כת א' - שמגיעים ליוה"כ מלאים וגדושים במצוות ומעשים טובים, ומתוך כך זכות מעשיהם הטובים מסייעת בעדם שתתקבל תשובתם. כת ב' - שאין להם די מצוות ומעשים טובים, אולם, עדיין הם מחוברים לשרשם, לדרך האבות הקדושים, ומתוך כך זכות אבות מגינה עליהם שתתקבל תשובתם. כת ג' - שאין להם כלום, והתנתקו לגמרי מדרך אבות, רח"ל, ובכל זאת הקב"ה ברוב רחמיו וחסדיו מוצא גם בהם נקודה פנימית קטנה שעדיין לא נפגמה, ומחמת נקודה זו הקב"ה חותר להם חתירה ומקבל תשובתם.

הן דברי רז"ל: "לא היו ימים טובים לישראל כיום הכיפורים" שבו הקב"ה מרעיף טללי אהבה וחביבה על "בנות ירושלים" - בני א-ל חי (כי ימצא איש נערה בתולה אשר לא אורשה" - אילין ישראל, זוה"ק ח"ג רעז, א), ומקבל תשובתן בתשואות הן.

ובקרב בנות ירושלים ישנן שלש כתות:

א. "יפיפות שבהן מה היו אומרות, תנו עיניכם ליופי", כלומר, אלו שיש להן יופי פנימי בתורה ומצוות אומרות: "תנו עיניכם ליופי", שזכות התורה ומצוות שלהן מסייעת לקבל תשובתן. ב. "מיוחסות שבהן מה היו אומרות, תנו עיניכם למשפחה", היינו, אלו שאין להן יופי פנימי מצד עצמן, אולם, הן קשורות ומחוברות ליחוס שלהן, לדרך אבות, אומרות: "תנו עיניכם למשפחה", שזכות המשפחה, האבות הקדושים, מסייעת לקבל תשובתן. ג. "מכווערות שבהם מה היו אומרות, קחו מקחכם לשום שמים", מדבר באלו שאין להן יופי פנימי מצד עצמן, וגם אינן קשורות לדרך אבות, אומרות: "קחו מקחכם לשום שמים", כי שוכן שמים לבדו יוכל למצוא גם בנו נקודה פנימית קטנה של קדושה, ומחמתה הוא מסייע בעדנו לשוב בתשובה ולקבל תשובתנו.

(מוצאי יו"ט תשמא)

תפקידו של הבינוני בעשרת
ימי תשובה ובינה"כ

אמר רבי כרוספדאי אמר רבי יוחנן, שלשה ספרים נפתחין בראש השנה, אחד של רשעים גמורין ואחד של צדיקים גמורין ואחד של בינונים... בינונים תלויין ועומדין מראש השנה ועד יום הכפורים, זכו נכתבין לחיים, לא זכו נכתבין למיתה (ר"ה טו, א).

פירש רש"י: "רשעים - רובם עוונות. בינונים - מחצה על מחצה", ומשמע מזה, שהבינוני הוא מחצה על מחצה, ולכן אי-אפשר לכתבו בספר הצדיקים (מאחר שאין לו רוב זכויות, רק מחצה), ואף לא בספר הרשעים (מאחר שאין לו רוב עוונות, רק מחצה), ומשום כך הוא צריך להוסיף בימים אלו לכל הפחות זכות אחת, ובה בבד הוא צריך להזהר שלא להוסיף אפילו לא עבירה אחת, וכך יהיו זכויותיו מרובים על עוונותיו, וממילא יזכה ביוה"כ להכתב ולהחתם בספר הצדיקים.

ואילו הרמב"ם כתב (הל' תשובה פ"ג ה"א): "הבינוני תולין אותו עד יום הכפורים, אם עשה תשובה נחתם לחיים, ואם לאו נחתם למיתה".

ותמוה, דמשמעות הגמרא היא דסגי בתוספת מצוה אחת כדי להכלל בספר הצדיקים, ומשמעות הרמב"ם היא דלא סגי במצוה אחת גרידא, אלא רק "אם עשה תשובה נחתם לחיים"!

ונראה, בהקדם משל ממלכותא דארעא, שכאשר המלך פוקד על עבדיו ובני מדינתו לעשות כך וכך, הרי בוודאי כולם ירוצו למלא את פקודתו, אולם, עדיין יאה הבלד עצום בין בני המדינה סתמא לבין האנשים הקרובים אל המלך, כי בני המדינה סתמא יתקבלו לרצון בין אם יעשו את פקודת המלך בשלימות ובין אם לא יעשוהו בשלימות.

לעומתם, האנשים הקרובים אל המלך יהיו מחויבים לעשות את ציווי המלך בתכלית השלימות, כי אם יעשוהו שלא בשלימות, יכעס עליהם המלך מאד. וטעמא דמילתא, כי מהקרובים אליו דורש המלך שלימות, כי בכך הם מראים את נאמנותם אליו, ובכך הם מוכיחים שכדאית היא הקירבה שהם מקבלים מהמלך.

באותו ענין, בכל השנה כולה מתקבלות מצוות בני-ישראל לרצון לפני אדון כל בכל ענין, אולם, בימים אלו הרי הקב"ה מצוי בקרב בני-ישראל והוא קרוב אליהם ביותרת הקירבה, וממילא בתקופה זו בוודאי מחויבים הקרובים אל המלך לעשות את מצוותיו בתכלית השלימות, כדי שיתקבלו לרצון לפניו, ולא ח"ו להיפך.

מעתה צדקו יחדיו משמעות הגמרא עם דברי הרמב"ם, כי בוודאי מודה הרמב"ם דסגי ליה לבינוני במצוה אחת (ובשמירה מעבירות) כדי לצאת מכלל "בינוני" לכלל "צדיק", אלא שבימים אלו המצוה הזאת צריכה להעשות בשלימות הכוונה ובשלימות המעשה, כדרך האנשים הקרובים אל המלך, ולכן הכרחית היא התשובה בימים אלו, כי רק ע"י התשובה תוכל המצוה האחת הזאת להיות בשלימות, ולהתקבל בתשואות חן, ולהוציא את הבינוני מספרו אל תוך ספרן של צדיקים לאלתר לחיים טובים ולשלום.

(סעודה ג' פ'ר האיניו תשמא)

א-

ביום י"ג מדות נוהגים בבעלזא להכין את הפתילות עבור "נרות החיים" שידליקו בערב יום כיפור לכל אחד מבני המשפחה, ובנוסף היו מכינים את הפתילות עבור "נרות הנשמה" שידליקו לעילוי נשמת רבותינו הקדושים ז"ע ובני המשפחה.

הרבנית היתה חותכת את הפתילות, וכ"ק מרן מהרי"ד ז"ע היה שואל אותה על כל פתילה עבור מי הכינו פתילה זו, וכשהיו מזכירים את שמו, היו שחים אודותיו ומדברים בשבחו.

באחת השנים לקח כ"ק מרן ז"ע פתילה בידו, ואמר: "דער ליכט זאל זיין פאר די אלע אידן פין בהעמען אין מעהרען ביז סאן-פראנסיסקו וואס ווייסן נישט אז ס'איז דא א באשעפער אויף דער וועלט" (נו' זה אני מכן עבור כל היהודים מבוהמיה ומורביה עד סאן-פראנסיסקו שאינם יודעים שיש בורא עולם).

(כ"ב מרחשון תשל"ו)

ב-

רבותינו הקדושים ז"ע נהגו לומר שלש דרשות בערב יום כיפור. דרשה ראשונה בביתם נאוה קודש - בפני בני המשפחה, דרשה שניה סמוך לפתח ה"גרויסע שטוב" - לציבור הנשים, והשלישית בבית הכנסת לפני "כל נדרי" - לכל קהלא קדישא.

פעם לאחר הדרשה השניה נכנס כ"ק מרן מהרי"ד ז"ע לחדרו, והתעכב שם זמן מה, לפני הליכתו לבית הכנסת, וחתנו הרה"ק ר' פינחס מאוסטילא ז"ע רצה לדעת מה עושה כ"ק מרן ז"ע באותה עת, והטה אזנו מחוץ לחדר ושמע את כ"ק מרן ז"ע אומר לעצמו בשברון לב: "רבונו של עולם, כך וכך שנים אני כבר אומר מוסר לבני-ישראל בליל יום הקדוש, ומעוררם לתשובה לפני 'כל נדרי', ומעולם לא אירע שלא חשבתי מתחלה על עצמי", ולאחר שהות מועטת המשיך לאמר: "איך אני יכול לומר מוסר לבני-ישראל?! הרי קודם כל עלי לומר מוסר לעצמי..."

בהזדמנות נוספת שמע הרה"ק מאוסטילא ז"ע את כ"ק מרן ז"ע אומר לעצמו כדברים האלה, ולאחר מכן הוסיף ואמר: "על אף זאת, היות וכך נהגו כ"ק אבי ז"ל (כ"ק מרן מהרי"ד ז"ע) וכ"ק זקני ז"ל (כ"ק מרן מהרי"ד ז"ע), מוכרח גם אנכי להחזיק במנהג זה".

(כ"ב מרחשון תשל"ה)

ג-

פעם התאחר כ"ק מרן מהרי"ד ז"ע מלהכנס לבית הכנסת לתפלת "כל נדרי" בליל יום כיפור. כאשר ראה חתנו הרה"ק ר' שמחה ישכר בער מצעשינוב ז"ל כי השעה מתאחרת, ניגש והציץ דרך חור המנעול לתוכני החדר, והנה תדהמה אחזה אותו כאשר ראה שחתנו הקדוש עומד על מקומו והאבנט נתון בתוך ידיו, וידיו רוטטות ורועדות מחמת אימת הדין, עד שהוא מתקשה לחגור את האבנט בכוחות עצמו.

תיכף נכנס הרה"ק מצעשינוב ז"ע אל החדר, וסייע ביד חתנו לחגור את האבנט, ותיכף לאחר מכן נכנס כ"ק מרן ז"ע לתפלת "כל נדרי".

לימים העיד הרה"ק מצעשינוב ז"ל, שמעולם לא ראתה עינו אימה וחרדה גדולה כזאת כפי שראה באותה שעה אצל חותנו הקדוש ז"ע.

(כ"ג שבט תשל"א)

ד-

מיוחדת היתה עבודת קדשו של כ"ק מרן מהרי"ד ז"ע בעת אמירת "עבודת יום הכיפורים". כ"ק מרן ז"ע היה אומרה בדחילו ורחימו ובדביקות עילאית עד שהיו מגיעים להתפשטות הגשמיות כפשוטה.

כ"ק מרן מהרי"ד ז"ע אמר פעם:

"עד היום הנני מכיר טובה לאחי הרב ממאגרוב (הרה"ק ר' אריה לייבש ז"ל) על שפעם אחת בעת אמירת תפלת העבודה ביום הכיפורים, כאשר הגיע כ"ק אבי ז"ל לתיבה מסויימת המתחילה באות ב', התחיל ואמר האות ב', ולפתע נדם קולו ולא היה מסוגל לסיים את התיבה, מחמת כיסופין וכלות הנפש".

"אחי הרב ממאגרוב הרגיש בכך, ותיכף ניגש אל כ"ק אבינו ז"ל, ואחז בו, וצעק בקול: 'טאטע, טאטע', עד שהתעורר אבי ז"ל וחזר לחיותו, והמשיך בתפלתו לפני התיבה. ואילו לא היה הרב ממאגרוב ניגש אליו ומעוררו, היה אבי ז"ל מגיע לכלות הנפש מחמת רוב דביקות".

הפטיר כ"ק מרן ז"ע: "היו שלשה שכיוונו אותן כוונות בעת אמירת העבודה ביום הכיפורים, הרמ"ק ז"ע, המגיד מקאזניץ ז"ע, וכ"ק אבי ז"ע".

(כ"ג שבט תשכ"ח)

ה-

סיפר הרה"ק ה"אמרי חיים" מויזניץ ז"ע:

פעם הקשה הרה"ק ה"צמח צדיק" ז"ע בפני אנשי ביתו ומקורביו: "איך שייך לומר שהתשובה היא אחת מתרי"ג מצוות, הרי כדי לשוב בתשובה צריך לחטוא, ואם כן איך יתכן ציווי מאתו יתברך לחטוא ולשוב בתשובה?! (ראה "ישמח משה" פר' נשא ד"ה והתורו). אנשי הבית והמקורבים המתינו לתשובתו של הרבי, ואז ענה: "ציווי התורה על 'תשובה' היא רק על מצוות שלא נעשו כהוגן, ולא על עבירות".

נכדו ה"אהבת ישראל" ז"ע הגיב: "נו, זהו חסידישע תירוץ, אבל מהו התירוץ האמיתי?! השיב לו ה"צמח צדיק" ז"ע: "וכי יש לך אמת יותר מדרך החסידות?!"

(שיחת קודש - אדר תשס"ב)

מזכור זה נודע ע"י ידידנו הרה"ח ר' יצחק אייזיק פריעד שליט"א לעילוי נשמת אביו החסיד המפורסם הלבוש נשבת, אש קודש לבעלזא ר' אלכסנדר ב"ר אברהם צבי ז"ל פריעד

מצטרפים לאמירת אלפי פרקי תהלים, לזכות כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א, מידי יום ביומו
חיינו למערכת על הצדיקים: 145-972077-2222 ופעלו לפי ההוראות. לקבלת קאפיטל תהלים קבוע.

"ב'קשתי ותהרתני כבר כמה וכמה פעמים, שלא לדבר בשעת התפילה וקראית התורה כי זהו עוון פלילי ועוון זה מעכב את הנאולה". (שיעוריני עתה)

תודיענו והוקרתנו נתונה לידידנו שתרמו מהונום להצלת הוצאת גליון זה

לעילוי נשמת
הרה"ח ר' ברוך ב"ר אברהם מרדכי ז"ל
מרת ביילא בת הר"ר אהרן זאב ע"ה
שוורץ

לעילוי נשמת
העסקן הדגול הרה"ח ר' אברהם יהודה
ב"ר ישעיהו עקיבא ז"ל
פינר

הרה"ח ר' יונה זאב זיגלמן שליט"א - ק"ג
לרגל שמחת לידת בנו
הכנסתו בבריתו של אע"ה ביום הכיפורים
במז"ט ובשעט"מ

פרנס החודש
לעילוי נשמת
מרת פייגא פערל ע"ה בת ר' נחמן ז"ל
נלב"ע ו' תשרי תשמ"ח
הונצח ע"י בנה ידידנו הנדיב הנכבד והנעלה
הרב שלמה איגל שליט"א